

انگوها و روش‌های تدریس در آموزش تربیت بدنی (ورزش مدرسه)

نویسنده: دکتر محسن حلاجی
عضو هیات علمی دانشگاه فرهنگیان

انتشارات مهاتما گاندی

سرشناسه	حلاجی، محسن، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور	الگوها و روش‌های تدریس در آموزش تربیت بدنی (ورزش مدرسه) / مؤلف محسن حلاجی .
مشخصات نشر	کرج: انتشارات مهاتما گاندی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۱۵۵ ص: مصور، جدول، نمودار .
شابک	978-600-97400-8-6
وضعیت فهرست نویسی	قیما
موضوع	ورزش مدارس -- ایران -- راهنمای آموزشی
موضوع	School sports -- Iran-- Study and teaching
موضوع	تربیت بدنی -- راهنمای آموزشی
موضوع	-- Study and teachingPhysical education and training
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ ۷ الف ۸/۳۶۱GV
رده بندی دیویی	۷۱۰۷۶/۶۱۳
شماره کتابشناسی	۴۶۳۶۴۴۰

دوست عزیز، هر گونه که در آمد از دسترنج دیگران، تکثیر کتاب بدون اجازه از ناشر و فروش آن، کاری نادرست نامشروع است، موجب رواج بی‌اعتمادی و بروز پیامدهای ناگوار در زندگی و محیطی ناسالم برای خود و قریب‌ان می‌گردد.

پست الکترونیکی

chapegandi@gmail.com

الگوها و روش‌های تدریس در آمه ش تربیت بدنی (ورزش مدرسه)

مؤلف: محسن حلاجی

ناشر: مهاتما گاندی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰

تعداد صفحات: ۱۵۵ صفحه

قیمت: ۱۳۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۴۰۰-۸-۶

مرکز چاپ و نشر: کرج، میدان نبوت، برج سفید. طبقه سوم، واحد ۶

تلفن: ۰۲۶۳۲۵۴۵۳۸۰ همراه: ۰۹۲۱۰۳۶۴۶۱۰

فهرست عناوین

پیش گفتار ۱

بخش اول: کلیات (مبانی نظری)

فصل اول: جایگاه و موقعیت آموزش و تدریس تربیت بدنی (ورزش مدرسه)

- حوزه های نظری و موضوعی علم ورزش ۸
- رابطه درس روش آموزش و تدریس با دروس کارشناسی تربیت بدنی و علم ورزش ۱۷
- جایگاه روش تدریس در فرآیند فعالیتهای آموزشی ۱۹

فصل دوم: تعریف و تعاریف، واژه ها و اصطلاحات

- تربیت و تربیت حرکتی ۲۴
- یادگیری و یادگیری حرکتی ۲۶
- فرآیند یاددهی - یادگیری و تدریس ۲۸
- آموزش ۲۹
- فعالیتهای آموزشی ۳۰
- تدریس (مفهوم، کارکرد و ویژگی های تدریس) ۳۱
- الگوهای تدریس (تفاوت الگوهای تدریس و الگوهای آموزش) ۳۴
- تفاوت یادگیری، آموزش، تدریس و آموزش ۳۸
- طراحی آموزشی ۴۲

- کارورزی..... ۴۲
- معلم تربیت بدنی..... ۴۳

بخش دوم: الگوها و روش های تدریس تربیت بدنی

فصل سوم: الگوهای تدریس تربیت بدنی

- الگوی آموزش بازی..... ۵۱
- الگوی آموزشی آمادگی جسمانی..... ۵۳
- الگوی آموزش حرکتی- مهارتی..... ۵۵
- الگوی تعلیم تربیت ورزشی..... ۵۷
- الگوی آموزش شناختی..... ۵۹
- الگوی آموزش عاطفی- اجتماعی..... ۶۱
- الگوی آموزش تلفیقی..... ۶۵
- الگوی آموزش ترکیبی (مخلوط)..... ۶۸

فصل چهارم: طراحی آموزشی روش های تدریس تربیت بدنی در دوره متوسطه

- طراحی آموزشی..... ۷۹
- روشهای تدریس موضوع مهارتهای حرکتی و ورزشی..... ۷۹
- روشهای تدریس موضوعات شناختی تربیت بدنی..... ۹۰
- جدول ارتباط الگوها و روشهای تدریس تربیت بدنی..... ۹۱
- عوامل موثر برانتخاب الگوها و روش های تدریس تربیت بدنی..... ۱۰۹

- کارپوشه معلم..... ۱۱۶
- جدول زمان‌بندی برنامه روزانه و سالیانه..... ۱۱۶
- انواع گروه‌بندی..... ۱۲۰
- گروه‌بندی براساس توانائی مهارتی..... ۱۲۴
- شکل‌بندی..... ۱۲۴
- نظم و انضباط..... ۱۳۲

فصل ششم: ارتباط و همکاری در تدریس

- تعریف ارتباط و تعامل معلم و شاگرد..... ۱۳۸
- انواع روش‌های ارتباطی..... ۱۳۸
- موانع ارتباط..... ۱۴۰
- روابط و تعامل میان معلم با دانش‌آموزان..... ۱۴۱
- خلاصه پیشنهادهایی برای بهبود ارتباط معلم بین معلم و شاگرد..... ۱۴۷
- منابع..... ۱۵۵

مقدمه نویسنده

برنامه درسی دوره کارشناسی پیوسته رشته آموزش تربیت بدنی تهیه شده از سوی گروه هماهنگی برنامه ریزی تربیت معلم و مصوب جلسه ۸۶۹ به تاریخ ۱۳۹۴/۹/۲۸ شورای عالی برنامه ریزی آموزشی (در خصوص طرح کلان معماری برنامه های درسی دانشگاه فرهنگیان)، دارای جدول واحدهای درسی عمومی، تعلیم و تربیت اسلامی، تربیتی، تخصصی، انتخابی و اختیاری است. از بین واحدهای تخصصی درس **الگوها و روش های تدریس در آموزش تربیت بدنی** یک از دروس محوری و اساسی برای حرفه معلم تربیت بدنی محسوب می شود. با عنایت به ابرغ برنامه درسی جدید، نویسنده تلاش کرده است تا با تکیه بر تجارب یک دهه تدریس این درس، عضویت در شورای برنامه ریزی درسی سازمان پژوهش و آموزش کشور و نیز عضویت در کارگروه تالیف کتاب های راهنمای معلم تربیت بدنی در دوره ها و پایه های تحصیلی اقدام به تالیف و نگارش این کتاب برای دانشجو معلمان کارشناسی پیوسته آموزش تربیت بدنی کرد.

ویژگی این کتاب در مقایسه با کتاب های مشابه در این است که به مباحث مربوط به مبانی تربیت بدنی، نظریه های یادگیری و روش های تدریس، اندازه گیری نپرداخته است. تمرکز این کتاب بر الگوها و روش ها و نحوه اداره کلاس تربیت بدنی است. سایر موضوعات اخیر در واحدهای درسی جداگانه که جزء مجموعه دروس تخصصی محسوب می شوند تهیه و ارائه می شوند.

این کتاب در سه بخش و شش فصل به نگارش درآمده است. بخش اول با عنوان کلیات (مبانی نظری) دارای فصل اول: جایگاه و موقعیت ورزش و تدریس تربیت بدنی (ورزش مدرسه)، و فصل دوم: تعریف و تحلیل واژه ها و اصطلاحات و بخش دوم با عنوان الگوها و روش های تدریس تربیت بدنی دارای فصل سوم: الگوهای تدریس تربیت بدنی و فصل چهارم: روش های تدریس تربیت بدنی و بخش سوم با عنوان مدیریت کلاس دارای فصل پنجم: ارتباط و تدریس و فصل ششم: کلاس داری است.

هیچ ادعای بر کامل بودن مطالب وجود ندارد، اما خواندن پیش گفتار خواننده را توجیه می کند که نویسنده برای تالیف و نگارش دارای ایده است، ایده ای که از مبانی پداگوژیکی آموزش ورزش گرفته شده است. به هر حال برای کامل شدن کتاب نویسنده با کمال تواضع

پذیرای پیشنهادات خوانندگان است. لطفا نظرات خود را برای اصلاح و چاپ ویرایش دوم کتاب به آدرس الکترونیکی: hallajmohsen@gmail.com ارسال فرمایید.

دکتر محسن حلاجی

عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان

www.ketab.ir

بررسی مطالعه کتابهای نگارش شده در خصوص تربیت بدنی در مدارس گویای آن است که آنها دارای دو ضعف های کلی هستند. ضعف اول پرداختن نویسنده به سه موضوع یا سازه نسبتاً مستقل برنامه ریزی، اجرا و سنجش و ارزیابی بطور ناهمگن و حتی ناقص در یک کتاب با نام «روش تدریس تربیت بدنی» برای نمونه می توان به کتاب «روش ها، فنون و الگوهای تدریس تربیت بدنی» نوشته آذربانی (۱۳۹۲) اشاره کرد. در این کتاب نویسنده بدون بخش بندی کتاب به سازه یا سازه های مستقل برحسب عنوان کتاب، آن را به هفت فصل تقسیم کرده و فقط یک فصل آن با عنوان روش ها، فنون و الگو های تدریس به روش ها، تدریس پرداخته که عمداً بی ارتباط و یا کم ارتباط با اجرای درس تربیت بدنی است. یعنی فنون، الگوها و روش های تدریس معرفی شده بیشتر برای دروس نظری کاربرد دارند تا درسی محتوای عملی! نویسنده یک فصل کامل را به یادگیری اختصاص داده که آن هم مرتبط با درس بکری (یادگیری و یادگیری حرکتی) است و یا یک فصل را به ویژگی ها و نیازهای حرکتی گروه های سنی مختلف اختصاص داده است که مرتبط با پیش نیاز های برنامه ریزی درسی است از این موارد در این کتاب و سایر کتابهای مشابه باز هم می توان مشاهده کرد و به نقد آنها پرداخت.

ضعف دوم کتاب های منتشر شده پیرامین درس تربیت بدنی، نداشتن یک مدل علمی-آموزشی برای تالیف کتاب است. شاید در گذشت به دلیل عدم اطلاع از ابعاد و جنبه های این درس این ابهام وجود داشت که نویسنده نمی داند، بطور آشکار چه جنبه های در اجرای مطلوب این درس وجود دارند و رابطه آنها با یکدیگر در قالب یک مدل مفهومی چگونه است؟ در این خصوص علاوه بر کتاب «روش ها، فنون و الگو های تدریس تربیت بدنی» نوشته آذربانی (۱۳۹۲)، می توانیم به کتاب «تربیت بدنی در مدارس» نوشته رمضانزاد (۱۳۹۳) اشاره کرد. کتاب «تربیت بدنی در مدارس» دارای ۴۴۱ صفحه، چهار بخش و پانزده فصل است. بخش اول با عنوان «کلیات و مفاهیم تربیت حرکتی و ورزشی» شامل چهار فصل است که گویای مباحث مرتبط با مبانی تربیتی درس تربیت بدنی در عصر حاضر است. بخش دوم با عنوان «شناخت یادگیرنده» دارای سه فصل است که از آن می توان بعنوان پیش نیاز تدوین اهداف در سازه برنامه ریزی درسی یاد کرد. بخش سوم با عنوان

«برنامه حرکتی و ورزشی در مدارس» دارای چهار فصل است که در واقع اشاره به محتوای درس تربیت بدنی دارد. بخش چهارم «سازماندهی کلاس و محیط آموزشی» دارای چهار فصل است که با هدف کمک به اداره کلاس تربیت بدنی نگاشته شده است. در این فصل آخر اشاره مختصر به روش های تدریس این درس نیز شده است.

بنابراین می توان چنین استنباط کرد که در این کتابها مجموعه دانستیهای تربیت بدنی در مدارس بدون الگوی مشخص ارائه شده است. خواندن تک تک فصول اینگونه کتابها می تواند بسیار مفید باشد، اما در صورتی که قصد داشته باشیم زیر یک عنوان به تالیف آنها بپردازیم، لازم است که از یک مدل و چارچوب مشخص استفاده شود.

تحقق اهداف تربیت بدنی در مدارس مستلزم گذر از فرآیندی است که از تجزیه و تحلیل پیش نیازها انسان شناسی، اجتماعی، برنامه ریزی درسی، اجرا و ارزشیابی از عناصر کلیدی آن به شمار می رود. هاگ (۲۰۰۸) مدل APRE را به عنوان فرآیندی از فرآیند یاددهی - یادگیری و تمرین در ورزش معرفی می کند. این مدل فرآیندی را می توان با مدل ساختار عاملی مطابقت داد. هر دو اختار به منظور تهیه یک چارچوب نظری برای نظریه آموزشی (برای مثال: ساختار عاملی) و یک چشم انداز عملی (برای مثال: ساختار فرآیندی) بسیار مهم هستند (هی من^۱، ۲۰۰۳). به نقل از هاگ (۲۰۰۸)، در جدول ۱ می توان تطابق بین ساختار عاملی با مراحل فرآیند PRE را مشاهده کرد. پر واضح است که ترکیب مدل های ساختار عاملی و فرآیندی باید در یک نظام آموزشی تحقق پیدا کند. (هاگ، ۲۰۰۸).

فرآیند - محوری	عامل - محوری
A - تجزیه و تحلیل	۱- پیش نیازهای انسان شناختی ۲- پیش نیازهای اجتماعی - فرهنگی
P- برنامه ریزی	۳- آرمان ها/ اهداف ۴- محتوا
R- اجرا (عمل)	۵- روش ۶- رسانه
E- ارزشیابی	۷- محصول (نتیجه) ۸- فرآیند

جدول ۱- التیق بین ساختار عاملی با مراحل فرآیند APRE

از سوی دیگر شالمن ۱۹۸۶ به هفت نوع دانش مفهوم سازی شده برای معلمان اشاره می کند. دانش محتوایی (موضوعی)^۱، دانش پداگوژی عمومی، دانش برنامه ریزی درسی، دانش محتوای پداگوژی^۲، دانش نسبت به یادگیرنده، دانش زمینه ای^۳ (فحوایی)، و دانش مقاصد، ارزش ها، فلسفه و نفوذ جریانات تاریخی ایده دانش محتوای پداگوژی اولین بار توسط لی شالمن در سال ۱۹۸۶ و گروهی از همکارانش (که بر روی پروژه رشد دانش در آموزش^۴ در حوزه تعلیم و تربیت کار می کردند) مطرح شد محققان دانش محتوای پداگوژی را بعنوان مجموعه ای از موارد بهم پیوسته که به انتقال دانش به دیگران کمک می کند تعریف می نماید. شالمن این دانش را کامل تر توصیف می کند. در حقیق اظهار او دانش نسبت به مواردی همچون قدرت قیاس، نمایش دادن نمودارها و تصاویر، بیان مثال، تبیین، جمع بندی و ارائه مفاهیم و روابط آنها در قالب فرمول از جمله مولفه های این دانش است (شالمن، ۱۹۸۷). به عبارت دیگر بجای تمرکز بر اینکه معلم چه درس می دهد، دانش

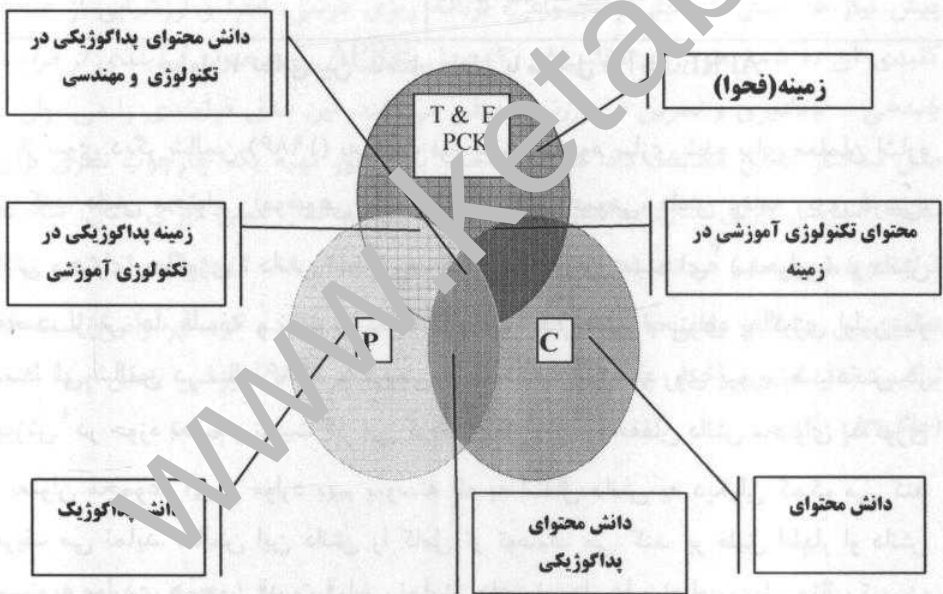
1- Subject matter content knowledge

2 - Pedagogical content knowledge

3 -Context knowledge

4- Knowledge Growth in Teaching (KGT)

محتوای پداگوژی بر راهبردهای بکار گرفته شده در آموزش یعنی آن دسته از راهبردهای که بهترین تجارب آموزشی و تحصیلی را برای فراگیران بدنبال دارند متمرکز است. دانش موضوعی عبارت است از دانشی که یک معلم را از معلمین دیگر جدا می کند، برای مثال معلم فیزیک و یا معلم تربیت بدنی. گردیس (۱۹۹۳ به نقل از میراندا^۱، ۲۰۰۸) دانش زمینه‌ای را به عناصر محیطی مؤثر بر فرایند یاددهی و یادگیری از جمله: فرهنگ و جو مدرسه، فضا و تجهیزات آموزشی و کمک آموزشی، ویژگی های رفتاری دانش آموزان و وضعیت اقتصادی آنها تعبیر می کند. شکل (۱) نفوذ دانش مهندسی، دانش محتوای پداگوژی و دانش زمینه ای در آموزش درس تکنولوژی آموزشی را نشان می دهد میراندا (۲۰۰۸).



شکل (۱) نفوذ دانش مهندسی، دانش پداگوژی و دانش متنی در آموزش درس تکنولوژی آموزشی، میراندا (۲۰۰۸)

در نتیجه کتاب حاضر در چارچوب نظریه آموزشی، مطابق با مدل APRE به عنوان یک نظریه آموزشی فرآیندی صرفاً متمرکز بر گام *اجرای* برنامه درس تربیت بدنی و ورزش مدرسه، و مطابق با مدل ساختار عاملی یا سازه ای بر عامل روش و رسانه متمرکز است. از سوی دیگر بر اساس نظریه شالمن (۱۹۸۶) کوشش نویسنده بر آن است تا دانش پداگوژیکی تربیت بدنی و ورزش را در اختیار دانشجویان و معلمان قرار دهد. می توان تلویحاً چنین برداشت کرد که تمرکز این کتاب از سه عنصر اصلی برنامه درس تربیت بدنی و ورزش مدرسه یعنی برنامه ریزی، اجرا و سنجش و ارزیابی، بر اجرای این درس که شامل طراحی آموزشی، الگوها، روش ها، رسانه های کمک آموزشی و اداره کلاس خواهد شد.